

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Західноукраїнського
національного університету
Микола ДИВАК

_____ 2024 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Бус Катерини Ігорівни на тему «Конвалідація недійсного правочину в цивільному праві України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право з галузі знань 08 Право

ВИТЯГ

із протоколу засідання фахового семінару
кафедри цивільного права і процесу
Західноукраїнського національного університету
від 20 червня 2024 р., протокол № 1

ПРИСУТНІ: завідувач кафедри цивільного права і процесу, д.ю.н., професор **Лукаsevич-Кругник І.С.**; професор кафедри безпеки та правоохоронної діяльності, д.ю.н., професор **Москалюк Н.Б.**; професор кафедри цивільного права і процесу, д.ю.н., професор **Слома В.М.**; доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент **Бутрин-Бока Н.С.**; доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент **Гнатів О.Б.**; доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент **Зайцева-Калаур І.В.**; доцент кафедри цивільного права і процесу, к.е.н., доцент **Зигрій О.В.**; доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент **Марценко Н.С.**; доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент **Труфанова Ю.В.**; доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н. **Лукашов Р.С.**; доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н. **Парашук Л.Г.**, старший викладач кафедри цивільного права і процесу **Фрончко В.В.**; аспірантка кафедри цивільного права і процесу **Бус К.І.**

Голова фахового семінару – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету **Гнатів О. Б.**

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційної роботи Бус Катерини Ігорівни на тему: «Конвалідація недійсного правочину в цивільному праві України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право з галузі знань 08 Право щодо її рекомендації для захисту.

СЛУХАЛИ:

1. Доповідь дисертантки Бус Катерини Ігорівни про результати дисертаційного дослідження на тему: «Конвалідація недійсного правочину в цивільному праві України», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право з галузі знань 08 Право.

Бус Катерина Ігорівна зробила доповідь про основні положення дисертаційної роботи, наукову новизну та найбільш вагомні теоретичні та практичні результати дослідження, які виносяться на захист.

2. Учасниками засідання фахового семінару кафедри цивільного права і процесу до дисертантки Бус Катерини Ігорівни були поставлені наступні запитання:

Професор кафедри безпеки та правоохоронної діяльності, д.ю.н., професор Москалюк Н.Б.:

Чи третейські суди можуть виступати суб'єктами конвалідації, якщо у недійсних або оспорюваних правочинах містилось третейське застереження?

Професор кафедри цивільного права і процесу, д.ю.н., професор Слома В.М.:

Назвіть процедурні відмінності абсолютної та відносної конвалідації.

Доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент Марценко Н.С.:

Чи впливає наявність шкоди на можливість конвалідації правочину?

Доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент Бутрин-Бока Н.С.:

Які умови застосування конвалідації недійсних правочинів?

Доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент Гнатів О.Б.:

Наведіть приклад неюрисдикційної конвалідації недійсного правочину.

Доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент Зайцева-Калаур І.В.:

Обґрунтуйте, чому Ви обрали для порівняння цивільне законодавство Німеччини при дослідженні питання конвалідації недійсних правочинів?

Доцент кафедри цивільного права і процесу, к.е.н., доцент Зигрій О.В.:
За яких умов Ви розглядаєте застосування принципу «естопель» при конвалідації недійсних правочинів?

Доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н. Парашук Л.Г.:
Чи існують недійсні правочини, які не піддаються конвалідації?

**Старший викладач кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н.
Цвігун І.М.:**

За яких умов може бути конвалідований правочин, вчинений юридичною особою без відповідного дозволу (ліцензії)?

На усі поставлені запитання здобувачем було надано вичерпну відповідь.

ВИСНОВОК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА:

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету Лукасевич-Крутник Ірина Степанівна зазначила, що аспіранткою Бус Катериною Ігорівною повністю виконано освітньо-наукову програму за третім освітнім рівнем доктора філософії PhD зі спеціальності 081 Право, про що свідчить академічна довідка аспірантури. Дисертація Бус Катерини Ігорівни на тему: «Конвалідація недійсного правочину в цивільному праві України» була подана на кафедру 10.05.2024 року.

Під час виступу науковим керівником було зазначено, що дисертаційна робота Бус Катерини Ігорівни на тему «Конвалідація недійсного правочину в цивільному праві України» є завершеною кваліфікаційною науковою роботою, яка містить результати, що мають наукове та практичне значення і направлені на вирішення важливого завдання: удосконалення цивільного законодавства України щодо правочинів. Основні положення дисертаційної роботи висвітлені у 8 опублікованих працях автора.

Актуальність, новизна, обґрунтованість основних наукових положень, висновків і рекомендацій проведеного дослідження та його значимість для юридичної науки та практики свідчить, що дисертаційна робота відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03.2022 року № 341 та від 19.05.2023 року № 502), а відтак може розглядатися на засіданні структурного підрозділу щодо її подальшого захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право з галузі знань 08 Право.

ВИСТУПИЛИ:

Доктор юридичних наук, професор, професор кафедри безпеки та правоохоронної діяльності Західноукраїнського національного університету Москалюк Н. Б. (рецензент), яка зазначила, що дисертаційна робота Бус Катерини Ігорівни на тему «Конвалідація недійсного правочину в цивільному праві України» є актуальною, своєчасною, відображає важливі питання доктрини та практики вчинення правочинів. Аспірантка використала при написанні роботи значну кількість наукової літератури, опрацювала нормативно-правові акти та судову практику. Отримані результати дослідження та положення, що виносяться на захист, містять елементи наукової

новизни та мають практичне значення. Проте дисертаційна робота не позбавлена окремих зауважень.

1. У дисертаційній роботі авторка вказує, що у доктрині цивільного права існують такі форми захисту як юрисдикційна та неюрисдикційна. Юрисдикційна форма захисту полягає у сукупності дій певних державних органів, що спрямовані на захист порушеного, невизнаного або оспорюваного права та передбачає судовий захист, захист відповідними органами державної влади, а також захист цивільних прав та інтересів нотаріусом. В свою чергу, неюрисдикційна форма захисту передбачає вчинення дій самостійно особою, спрямованих на захист свої порушених, невизнаних чи оспорюваних прав за правочином, та очевидно виходить зі змісту ст. 15 ЦК України, згідно з якою «кожна особа має право на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорювання. Такі дії, безумовно, повинні вчинятися у межах здійснення цивільних прав та моральних засад суспільства.

Така ж класифікація, як вважає дисертантка, може поширюватися й щодо конвалідації недійсних правочинів, в якій за суб'єктивним критерієм можна виокремити юрисдикційну та неюрисдикційну конвалідацію – за своєю правовою природою вони є різними способами захисту.

З наведеного вище вбачається, що авторка за класичною теорією виділяє юрисдикційну та неюрисдикційну форми захисту прав. А вже в останньому наведеному реченні чомусь вважає поіменовані нею юрисдикційну та неюрисдикційну конвалідацію способами захисту. Відтак незрозумілою залишається її позиція стосовно того, яке місце конвалідації як способу захисту прав у кожній із названих форм захисту. Під час прилюдного захисту дисертації варто було б озвучити свою позицію і детально проаналізувати власне розуміння «форми» та «способу» захисту по відношенню до конвалідації.

2. На сторінках дисертації авторка вказує, що конвалідація є універсальним способом захисту прав та інтересів та спеціальним способом захисту по відношенню до правочинів, що спрямований на «зцілення» їх недійсності, в тому числі і в «перехідній юстиції». Чим відрізняється конвалідація як універсальний спосіб від конвалідації як спеціальний спосіб захисту, на жаль, не наведено. Вважаємо, що наведена теза потребує додаткового обґрунтування під час захисту.

Втім висловлені зауваження не знижують наукової цінності дослідження і можуть слугувати предметом наукової дискусії під час захисту дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Бус Катерини Ігорівни на тему «Конвалідація недійсного правочину в цивільному праві України» є завершеним самостійним науковим дослідженням, оформленим відповідно до встановлених вимог, містить науково обґрунтовані положення, що містять елементи наукової новизни. Якісні характеристики роботи вказують на її відповідність спеціальності 081 Право, вимогам Міністерства освіти і науки України та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Враховуючи вище наведене, вважаємо, що є всі підстави рекомендувати дисертаційну роботу до розгляду у разовій

спеціалізованій вченій раді Західноукраїнського національного університету за спеціальністю 081 Право.

Доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету Слома В.М. (рецензент) у своєму виступі акцентувала увагу на актуальності обраної теми дисертаційного дослідження, високому науковому рівні зроблених автором пропозицій, належній апробації результатів дослідження, які відповідають основним положенням дисертації. Рецензент наголосила, що у дисертаційному дослідженні автором опрацьовано як теоретичні напрацювання українських та зарубіжних вчених, так і значну емпіричну базу, що дозволило сформулювати теоретико-концептуальний базис дослідження. У цілому позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, рецензент виокремила окремі дискусійні положення, серед яких наступні.

1. У роботі авторка виділяє три умови, необхідні для застосування конвалідації: 1) укладення правочину учасниками цивільних правовідносин; 2) недійсність правочину (нікчемність, оспорюваність); 3) волевиявлення учасника правочину «зцілити» дефекти правочину (визнати правочин дійсним) у межах здійснення цивільних прав. Далі авторка зазначає, що у такому розумінні виокремлюється існування дихотомічної пари «причина–наслідок», у якій причиною або підставою є недійсність правочину (в силу наявності певних дефектів), в свою чергу наслідком є вчинення певних дій (бездіяльності, мовчання) учасниками правочину або заінтересованими особами з метою усунення дефектів правочину. Потребує уточнення доцільність виділення першої умови, адже недійсним може бути визнаний тільки укладений правочин.

2. На с. 100 авторка робить висновок, що, застосовуючи дедуктивний метод до змісту ст. ст. 222, 223 ЦК України, лише за відсутності факту схвалення, такий правочин може набути статусу оспорюваного, в протилежному випадку правочин буде самостійно конвалідований учасниками, «зцілений» судом, або ж конвалідований внаслідок спливу місячного терміну (строку позовної давності). Потребує уточнення дана позиція авторки із запропонованими нею умовами конвалідації правочинів, де однією з умов є недійсність правочину.

Разом з тим, висловлені зауваження є дискусійними та можуть бути предметом наукової дискусії під час публічного захисту дисертації. Дисертаційна робота Бус Катерини Ігорівни на тему «Конвалідація недійсного правочину в цивільному праві України» є завершеним самостійним науковим дослідженням, що дає підстави зробити висновок, що авторка досягнула поставлених у дисертації завдань. Представлена наукова робота за своїм науковим рівнем, одержаними результатами дослідження та пропозиціями відповідає вимогам, що ставляться до наукових робіт такого рівня, що дозволяє рекомендувати її до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді Західноукраїнського національного університету за спеціальністю 081 Право.

Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету Марценко Н.С. відзначила високий науковий рівень написання дисертаційної роботи, акцентувала увагу на обґрунтованості основних елементів наукової новизни,

науковому та практичному значенні отриманих дисертанткою результатів. Проведене дослідження ґрунтується на значному теоретичному та емпіричному матеріалі, що дозволило досягти мети дослідження та виконати поставлені завдання. В роботі простежується чіткість, структурованість і логічність викладу матеріалу, його відповідність темі дослідження. Водночас рецензент відмітила певні дискусійні положення.

1. Аналіз наукових положень, викладених у другому розділі дисертації, наштовкує на думку, що було б доцільно нормативно закріпити обов'язок подальшого нотаріального посвідчення правочину (договору) з вадами форми з огляду на декілька ключових аспектів. По-перше, закріплення даного положення та внесення відповідних змін до чинного законодавства дало б змогу привести правочин (договір) у відповідність до вимог цивільного законодавства щодо форми, так як конвалідація правочину (договору) по своїй суті передбачає усунення вад, що створюють підстави для визнання його недійсним. Однак без нотаріального посвідчення такий правочин (договір) не буде у повній мірі відповідати вимогам, які ставляться Цивільним кодексом України щодо форми правочину (договору), а тому зцілення договору шляхом виправлення дефектів його форми буде неповним без нотаріального посвідчення. Видається, саме це є ключовим моментом, що гарантує завершеність процесу конвалідації, тобто остаточне виправлення дефектів форми правочину (договору). По-друге, у перехідний період, коли система правового регулювання може динамічно змінюватися або удосконалюватися, важливо забезпечити стабільність та передбачуваність приватних правовідносин. У такому разі, вимога нотаріального посвідчення після конвалідації правочину (договору) сприятиме уникненню можливих правових колізій та забезпечуватиме юридичну визначеність. По-третє, нотаріальне посвідчення після конвалідації договору є додатковою гарантією захисту інтересів сторін, так як нотаріус засвідчує, що договір відповідає законодавчим вимогам і що усі необхідні процедури були дотримані. Тому нормативне закріплення обов'язку подальшого нотаріального посвідчення договору з вадами форми є доцільним та обґрунтованим, оскільки сприятиме правовій визначеності, стабільності приватних правовідносин та захисту інтересів сторін, забезпечуючи повне зцілення правочину відповідно до вимог цивільного законодавства. З огляду на це, дисертантці варто було б глибше дослідити проблему конвалідації правочину з дефектом форми, а саме щодо тих правочинів (договорів), які підлягають обов'язковому нотаріальному посвідченню.

2. З огляду на пропозицію нормативного закріплення спеціального способу захисту суб'єктивних цивільних прав – «визнання правочину дійсним», а також виходячи із положень дисертації, актуальної судової практики та доктринальних досліджень, видається, що у роботі варто було б більше уваги приділити дослідженню конвалідації як універсального способу захисту цивільних прав та інтересів, який має спеціальний характер для правочинів. Це положення фактично закладене у нормах Цивільного кодексу України (статті 218-233) і охоплює широкий спектр правовідносин. Універсальність даного способу захисту полягає в тому, що він застосовується не лише до будь-яких

правочинів, незалежно від їх виду та змісту, але й щодо актів цивільного стану та шлюбів (про що також йдеться і у самій роботі). Такий підхід закладений у міжнародній судовій практиці, наприклад, у «Намібійських винятках», які передбачають можливість зцілення недійсних актів цивільного стану.

Нормативна фіксація універсального способу захисту суб'єктивних цивільних прав (конвалідації), дало б змогу забезпечити єдину правову процедуру для виправлення недоліків правочинів (договорів), актів цивільного стану тощо. Крім того, особливу цінність даний спосіб захисту матиме у «перехідний період», коли виникне потреба визнання правочинів (договорів) та актів, вчинених на окупованих територіях.

Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету Зайцева-Калаур І. В (рецензент) зазначила, що дисертація Бус К. І. має теоретичне і практичне значення, є завершеною, логічно побудованою науковою працею. Дисертаційна робота характеризується доступним стилем викладу матеріалу. Зроблені здобувачем висновки є логічно обґрунтованими та достовірними, а окремі положення роботи вже отримали практичне використання. Рецензент зауважила, що варто було б у роботі звернути увагу не лише на цивільне законодавство Німеччини, але й на норми цивільних кодексів інших європейських країн.

Водночас, вказане зауваження має уточнюючий характер та не знижує позитивної оцінки дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Бус К. І. відповідає всім встановленим вимогам до такого виду робіт і може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій раді.

В обговоренні дисертаційної роботи також взяли участь: к.ю.н., доцент **Бутрин-Бока Н.С.**, к.ю.н., доцент **Гнатів О.Б.**, к.е.н., доцент **Зигрій О.В.**, к.ю.н. **Паращук Л.Г.**, к.ю.н., доцент **Труфанова Ю.В.**, к.ю.н. **Цвігун І.М.**

У своїх виступах члени фахового семінару кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету зазначили, що дисертаційна робота Бус Катерини Ігорівни на тему: «Конвалідація недійсного правочину в цивільному праві України» виконана на актуальну тему. Дисертаційна робота відзначається належним рівнем наукової новизни, висновки та пропозиції є науково обґрунтованими. Наукові досягнення аспірантки опубліковані у фахових статтях та апробовані на науково-практичних конференціях.

На підставі результатів обговорення присутні на засіданні

УХВАЛИЛИ:

1. Прийняти висновок щодо дисертаційної роботи Бус Катерини Ігорівни на тему «Конвалідація недійсного правочину в цивільному праві України» як такої, що відповідає вимогам, які заявлені до дисертації.

2. Пропонувати Вченій раді Західноукраїнського національного університету прийняти висновок фахового семінару та затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради із захисту дисертації Бус Катерини Ігорівни на тему «Конвалідація недійсного правочину в цивільному праві України».

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Бус Катерини Ігорівни на тему «Конвалідація недійсного правочину в цивільному праві України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право з галузі знань 08 Право

Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету

Вибір теми дослідження зумовлений тим, що введення воєнного стану на території України не зупинило здійснення нашою державою комплексу заходів із гармонізації національного законодавства з правом Європейського Союзу. До таких можна віднести і рекодифікацію цивільного законодавства України, де окрема увага приділяється питанню уточнення підходів до захисту суб'єктивних цивільних прав та інтересів. Як засвідчує практика правозастосування, захист цивільних прав та інтересів може здійснюватися за допомогою конвалідації недійсного правочину, правова регламентація якої станом на сьогодні відсутня. Законодавець лише фрагментарно та за допомогою техніко-юридичного прийому «суд може визнати дійсним» надає можливість учасникам цивільних правовідносин та заінтересованим особам «зцілити» недійсний правочин. Попри це, на користь актуальності досліджуваної тематики свідчить використання конвалідації недійсного правочину у судовій практиці, хоча й національні суди з обережністю ставляться до даного питання.

З огляду на зазначене вище можна стверджувати, що доктрина приватного права потребує ґрунтовного наукового дослідження конвалідації недійсного правочину з метою вдосконалення національного законодавства України та правозастосовної практики. Такі наукові доробки можуть стати основою належної гармонізації національного законодавства в сфері способів захисту цивільних прав та інтересів із законодавством Європейського Союзу.

Попри те, що конвалідація недійсного правочину не отримала нормативного закріплення на законодавчому рівні, в доктрині приватного права окреслена тематика підіймалась в наукових доробках О.О. Гайдуліна, М.М. Гудима-Підвербецької, І.В. Давидової, К.О. Єременко, В.В. Заборовського, В.Я. Карабаня, О.В. Кіріяк, В.М. Коссака, О.О. Кота, В.І. Крата, В.В. Кривенка, Н.С. Кузнецової, В.О. Кучера, Р.А. Майданика, А.В. Нижного, Ю.П. Пацурківського, О.С. Погребняк, В.Г. Ротаня, Н.О. Саніахметової, О.В. Синегубова, К.В. Скиданова, І.В. Спасибо-Фатєєвої, Р.І. Таш'яна, Є.О. Харитонова, М.П. Ходаківського, Я.М. Шевченко, Г.В. Юровської, Т.М. Ямненко, А.Г. Яреми та інших науковців. Проте такі наукові доробки стосувались, як правило, окремих аспектів конвалідації недійсних правочинів.

Протягом останніх двох десятиліть в українській цивілістиці не було запропоновано жодної дисертаційної або монографічної роботи, яка була б присвячена системному аналізу конвалідації недійсного правочину. Тому дослідження як теоретичних, так і практичних аспектів конвалідації недійсного

правочину в цивільному праві України є своєчасним та набуває особливої актуальності.

Дисертаційне дослідження пов'язане із науковими темами Західноукраїнського національного університету, зокрема, наукову роботу виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи кафедри цивільного права і процесу на 2018–2022 роки «Гармонізація цивільного законодавства України з правом Європейського Союзу» (державний реєстраційний номер – 0118U003550) та на 2023–2027 роки «Оновлення приватного права України в умовах євроінтеграційних процесів» (державний реєстраційний номер – 0122U201568).

Мета, завдання та методи дослідження.

Об'єкт та предмет дослідження

Метою дисертаційної роботи є формулювання теоретичних положень, спрямованих на розробку правового регулювання конвалідації недійсного правочину, а також практичних рекомендацій щодо застосування конвалідації недійсного правочину як способу захисту цивільних прав та інтересів у правозастосовній практиці. Для досягнення поставленої мети були визначені наступні завдання:

- сформулювати поняття та надати правову характеристику конвалідації недійсного правочину;
- здійснити поділ конвалідації недійсного правочину на види;
- визначити місце конвалідації недійсного правочину серед інших способів захисту цивільних прав та інтересів;
- з'ясувати правові підстави конвалідації окремих дефектів недійсного правочину (форми, волі, суб'єктного складу, змісту та порядку укладення);
- обґрунтувати доцільність використання принципу «естопель» при конвалідації недійсного правочину;
- здійснити порівняльно-правовий аналіз законодавства Німеччини та України щодо конвалідації окремих недійсних правочинів;
- визначити перспективи розвитку конвалідації недійсного правочину в цивільному праві України.

Методи дослідження було обрано відповідно до мети та завдань з врахуванням об'єкта та предмета дослідження. Дисертаційна робота ґрунтується на спеціальних та загальних методах пізнання. За допомогою логічних методів (узагальнення, абстрагування, аналізу, синтезу) з'ясовано правову природу та надано правову характеристику конвалідації недійсного правочину, виокремлено види конвалідації недійсного правочину, з'ясовано місце конвалідації недійсного правочину серед інших способів захисту цивільних прав та інтересів (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3). Для виокремлення у чинному Цивільному кодексі України перспектив звернення до конвалідації недійсного правочину було застосовано герменевтичний метод тлумачення норм права, а також методи класифікації та групування для надання правової характеристики можливості конвалідації окремих дефектів недійсного правочину (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 2.4). Порівняльно-правовий метод

використаний у процесі здійснення аналізу конвалідації окремих недійсних правочинів за законодавством Німеччини та України (підрозділ 3.2). Метод аналогії застосований з метою вивчення можливості перенесення ознак доктрини «естопель» при «зціленні» дефектів недійсних правочинів (підрозділ 3.1). Пропозиції стосовно впровадження конвалідації недійсного правочину в цивільне законодавство України в процесі євроінтеграції, а також в умовах воєнного стану та в перехідний період сформовано за допомогою методу наукового прогнозування (підрозділ 3.3). Звернення до зазначених вище методів дозволило комплексно та цілісно дослідити поняття конвалідації недійсного правочину в цивільному праві України.

Об'єктом дослідження є цивільні відносини, що виникають у сфері застосування конвалідації недійсного правочину.

Предмет дослідження складає конвалідація недійсного правочину як спосіб захисту цивільних прав та інтересів.

Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є першим науковим дослідженням конвалідації недійсного правочину в цивільному праві України. За результатами дослідження сформульовано та обґрунтовано низку наукових положень, що містять ознаки новизни та виносяться на захист.

Уперше:

1) сформульовано визначення поняття конвалідації недійсного правочину, під яким запропоновано розуміти надання юридичної сили недійсному правочину з моменту його вчинення з врахуванням вимог, закріплених у ст.13 та ст. 203 Цивільного кодексу України; обґрунтовано доцільність закріплення зазначеної дефініції у частині четвертій ст. 215 Цивільного кодексу України;

2) доведено, що конвалідація недійсного правочину є способом захисту, який полягає у сукупності дій учасників, спрямованих на усунення дефектів недійсного правочину у межах здійснення цивільних прав та з врахуванням умов дійсності правочину;

3) обґрунтовано зміст конвалідації недійсного правочину на основі кватерного підходу, що включає у себе наступні елементи: суб'єкт конвалідації, об'єкт конвалідації, недійсність правочину (його нікчемність або оспорюваність) та юридичні дії учасників правовідносин, спрямовані на «зцілення» дефектів правочину;

4) доведено, що конвалідація недійсного правочину може бути застосована при дотриманні сукупності умов: вчинення правочину, недійсність правочину (нікчемність, оспорюваність), волевиявлення учасника цивільних правовідносин зцілити правочин;

5) класифіковано конвалідацію недійсного правочину за суб'єктним критерієм на юрисдикційну (захист потребує звернення до відповідного органу судової влади чи іншого уповноваженого органу) та неюрисдикційну (учасники

цивільних правовідносин вправі самостійно захищати свої права та охоронювані інтереси); за обсягом конвалідації – на повну («зціленню» підлягає правочин в цілому) та часткову («зціленню» підлягає лише частина правочину, що містить дефекти); за критерієм об'єкту конвалідація недійсного правочину поділяється на абсолютну (конвалідація нікчемного правочину) та відносну (конвалідація оспорюваного правочину);

6) запропоновано внести зміни у частину 2 статті 16 ЦК України, доповнивши її пунктом 2–1 наступного змісту: «визнання правочину дійсним (конвалідація недійсного правочину)»;

7) обґрунтовано доцільність внесення доповнень до статті 236 Цивільного кодексу України з метою визначення моменту дійсності правочину при застосуванні конвалідації судом: «3. Недійсний правочин, який в подальшому був конвалідований судом, є дійсним з моменту його вчинення».

Удосконалено:

8) наукову позицію щодо можливості застосування конвалідації недійсного правочину не лише щодо нікчемного, але й щодо оспорюваного правочину;

9) точку зору, що правочин, який порушує публічний порядок, не підлягає конвалідації;

10) розуміння принципу «естопель» як основоположної засади, що забороняє учаснику цивільних правовідносин посилатися на підстави недійсності правочину, якщо при його вчиненні та прийнятті до виконання всі дії або бездіяльність (мовчання) свідчили на користь правомірності та дійсності правочину.

Набуло подальшого розвитку:

11) обґрунтування, що конвалідація може бути універсальним способом захисту прав та інтересів учасників приватноправових відносин та спеціальним способом захисту щодо правочинів;

12) положення про необхідність впровадження конвалідації недійсних правочинів у сучасну доктрину цивільного права та в українське цивільне законодавство в умовах воєнного стану та у перехідний період;

13) положення про доцільність подальшого нотаріального посвідчення правочинів, вчинених на тимчасово окупованих територіях, задля їх легалізації та правової визначеності.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються

Дисертаційна робота Бус Катерини Ігорівни є ґрунтовним науковим дослідженням теоретичних та практичних проблем конвалідації недійсних правочинів, що забезпечено опрацюванням значної кількості джерел (157 найменувань). Дисертанткою вивчено відповідне національне законодавство України, концептуальні підходи українських та закордонних науковців, а також судову практику у справах щодо досліджуваної проблематики. Високий науковий рівень написання роботи підтримується завдяки використанню широкого кола загальнонаукових та спеціальних

юридичних методів. Все це вказує на достатню обґрунтованість та достовірність вироблених у дисертації наукових положень, висновків та пропозицій.

Практичне значення дисертаційної роботи

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані:

- у нормотворчій діяльності – при внесенні змін та удосконаленні цивільного законодавства у питаннях, що стосуються дійсності правочинів та «зцілення» дефектів недійсного правочину, в тому числі у перехідний період;
- у правозастосовній діяльності – судами при вирішенні спорів, пов'язаних з дійсністю та недійсністю правочинів;
- у науково-дослідній діяльності – при подальшому дослідженні проблематики конвалідації недійсного правочину;
- у навчальному процесі – при підготовці навчальних матеріалів, підручників, посібників, методичних матеріалів із вивчення дисциплін «Цивільне право (загальна частина)», «Цивільне право (особлива частина)», «Договірне право», «Цивільне процесуальне право» та ін.

Результати дисертаційної роботи використовуються при викладанні цивілістичних дисциплін в освітньому процесі закладу вищої освіти, зокрема, Західноукраїнського національного університету (акт впровадження від червня 2023 р. № 126-29/1544).

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора

Основні положення та висновки, зроблені під час дослідження, відображено у 8 наукових публікаціях, з яких 4 опубліковано у наукових фахових виданнях України категорії «Б» і 4 тезах доповідей, представлених на науково-практичних конференціях. Усі публікації та дисертація підготовлені дисертанткою самостійно. Сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки та рекомендації, які виносяться на захист, в повній мірі відображені у наукових публікаціях.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Бус К. І. Поняття конвалідації недійсних правочинів в цивільному праві України. Актуальні проблеми правознавства. 2023. № 3 (35). С.84–90.
2. Бус К. І. Конвалідація правочину, вчиненого малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності. Актуальні проблеми правознавства. 2024. № 1. С. 147–152.
3. Бус К. І. Конвалідація правочину, вчиненого під впливом помилки. Аналітично–порівняльне правознавство. Ужгородський національний університет. Ужгород. 2024. № 3. С. 119–124.

4. Бус К. І. Конвалідація правочину, вчиненого суб'єктом господарювання без відповідного дозволу (ліцензії). *Право.ua*. 2024. № 2. С. 225–230.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Бус К. І. Загальна характеристика конвалідації недійсних правочинів в цивільному праві України. Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід: матеріали V Міжнародної науково–практичної конференції (м.Тернопіль, ЗУНУ, 16–17 квітня 2021 р.). Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 106–108.

2. Бус К. І. Конвалідація недійсних правочинів як інструмент захисту прав та інтересів у цивільному праві України. Правові та безпекові аспекти життя в Україні: збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково–практичної конференції «Актуальна юриспруденція» та Круглого столу «Уроки російсько–українських війн» (м. Київ, 14 жовтня 2022 р.). Тернопіль: ЗУНУ, 2022. С. 67–69.

3. Бус К. І. Місце конвалідації недійсних правочинів у «перехідній юстиції». Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід: матеріали VII Міжнародної науково–практичної конференції (м. Тернопіль, ЗУНУ, 28 квітня 2023 р.). Тернопіль: ЗУНУ, 2023. С. 34–37.

4. Бус К. І. Конвалідація дефекту змісту удаваного правочину. Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід: матеріали VIII Міжнародної науково–практичної конференції (м. Тернопіль, ЗУНУ, 19–20 квітня 2024 р.). Тернопіль: ЗУНУ, 2024. С. 15–17.

Текст дисертаційної роботи пройшов перевірку на наявність текстових запозичень в програмі Unichек. За результатами перевірки виявлено відсутність текстових запозичень без належного посилання на джерело та встановлено, що дисертаційна робота Бус Катерини Ігорівни на тему «Конвалідація недійсного правочину в цивільному праві України» відповідає принципам академічної доброчесності.

Апробація матеріалів дисертації

Результати дисертаційної роботи обговорювались на засіданнях кафедри цивільного права і процесу юридичного факультету Західноукраїнського національного університету та були апробовані у виступах на науково–практичних конференціях: V Міжнародна науково–практична конференція «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід» (м.Тернопіль, 16–17 квітня 2021 року), Міжнародна юридична науково–практична конференція на тему: «Правові та безпекові аспекти життя в Україні (круглий стіл «Уроки російсько–українських війн», м. Київ, 03 серпня 2022 року), VII Міжнародна науково–практична конференція «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід» (м. Тернопіль, 28 квітня 2023 року), VIII Міжнародна науково–практична конференції «Україна в умовах реформування правової

системи: сучасні реалії та міжнародний досвід» (м. Тернопіль, 19–20 квітня 2024 року).

Оцінка мови та стилю дисертації

Дисертаційна робота виконана державною мовою із дотриманням наукового стилю. Вона логічно побудована: складається з анотації, вступу, трьох розділів, що містять у собі десять підрозділів, висновків до кожного розділу, висновків до дисертації, списку використаних джерел, трьох додатків.

Стиль викладення в дисертаційній роботі матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація написана грамотно. Тексту рукопису притаманна логічність, цілісність, пов'язаність та аргументованість. Термінологія дисертаційної роботи є загальновизнаною в доктрині приватного права.

Відповідність дисертації нормативно встановленим вимогам та можливість подання до захисту

Враховуючи актуальність теми дисертації, обґрунтованість отриманих результатів, наукову новизну і практичне значення дослідження, повноту викладення матеріалів дисертації в наукових працях, що відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03.2022 року № 341 та від 19.05.2023 року № 502) та напряму наукового дослідження освітньо-наукової програми ЗУНУ, структурний підрозділ рекомендує подати дисертаційну роботу Бус Катерини Ігорівни на тему «**Конвалідація недійсного правочину в цивільному праві України**» за спеціальністю 081 «Право» до захисту в разову спеціалізовану вчену раду.

У результаті розгляду дисертації Бус Катерини Ігорівни та повноти публікації основних результатів її дослідження

УХВАЛИЛИ:

1. Пропонувати вченій раді Західноукраїнського національного університету такий склад разової спеціалізованої вченої ради:

Головою разової спеціалізованої вченої ради призначити: доктора юридичних наук, професора **Москалюк Надію Богданівну**, професора кафедри безпеки та правоохоронної діяльності Західноукраїнського національного університету.

Рецензентами:

доктора юридичних наук, професора **Слому Валентину Миколаївну**, професора кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету;

кандидата юридичних наук, доцента **Марценко Наталію Степанівну**, доцента кафедри цивільного права і процесу Західноукраїнського національного університету.

Опонентами:

доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента НАПрН України, заслуженого юриста **Кота Олексія Олександровича**, директора Інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАН України;

кандидата юридичних наук, професора **Черняк Олену Юріївну**, професора кафедри міжнародного та європейського права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

2. Рекомендувати новоствореній разовій спеціалізованій вченій раді прийняти дисертаційну роботу Бус Катерини Ігорівни на тему «Конвалідація недійсного правочину в цивільному праві України» до захисту.

Головуючий на засіданні:

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права і процесу
Західноукраїнського
національного університету

Оксана ГНАТІВ